

երում ա-
րիւն պա-
ւաւարու-
մը:
նաւն 29

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 113. ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ Հաբաթ 7 Յուլիս 1884 Հաբաթ 7 Յուլիս ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ № 113.

Տարեկան 10 ռուբլի վեց ամիսը 8 ռուբլի երեք ամիսը 3 ռ. 50 կ. հատով 5 կոպեկ:
Բաժանորդ գրելու էին թիֆլիսում միայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցեն Тифли́с Редакция „Нор-Дар“
կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“.

Խմբագրութեանը բաց է ամեն օր (բացի տոն օրերէն) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ծառայարարութիւնները ընդունուում են ամեն լեզուներով:
Ծառայարարութեան վճարը բառին 2 կ. թիֆլիսներէ համար կրկնապատիկ:

ԲՈՎԱՆՆԱՌՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդողը. — Եւրոպայի այժմեան քաղաքականութեան ձգտումը, Բրոքին կ'ընեն. — Այլ և այլք: Բնիկ-րական վճռի առթիւ: Ամերիկական մամուլի մըցումը:
Քաղաքականութիւններ. — Թիֆլիսի և Ղարաբաղի մըցումը:
Քաղաքականութիւններ. — Թաւրիսի և Գարաբաղի մըցումը:
Քաղաքականութիւններ. — Բաւարիայի և Պրուսիայի մըցումը:
Քաղաքականութիւններ. — Բաւարիայի և Պրուսիայի մըցումը:

«Նոր-Դար»-ին բաժանորդ գրուել կարելի է կէս տարով՝ յուլիսի 1-ից մինչև դեկտեմբերի վերջը: Կես ՏԱՐԱՐԱՅ Բաժանորդագրին է — 6 ՐՈՒԲԼԻ: Օտար քաղաքներէից գրիւմ են խմբագրութեան հետեւեալ հասցեով. Тифли́с, редакція „Нор-Дар“:

Խնդրում ենք հասցեն «Նոր-Դար»-ի խմբագրութեան — արաբիկ մնացած բաժանորդները:

«Նոր-Դար»-ի խմբագրութիւնը իւր նախկին բնակարանից տեղափոխուել է, փոքր ինչ ցածր՝ ԲԱՐԱՐԱՅԱՅ փողոց, իշխանուհի է լիստովի տունը, № 20.

Թիֆլիս 6 յուլիս, 1884

ԵՐԱՐԱՅԱՅ ԱՅԺՄԵՆԱՆ ԲԱՐԱՐԱՅԱՅ
ԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁԳՏՈՒԹՅՈՒՆ

Վերջին արեւելեան պատերազմից յետոյ Եւրոպայի քաղաքական կեանքին տիրապետող խնդիրը — արեւելեան խնդիրն էր: Եւրոպական կառավարութիւնները, յայտնի պետական անձինքները, մեծ և փոքր դիպլոմատները ուշադրութիւնը դարձրած էր դէպի արեւելք, դէպի Բոսֆորի ափերը: Արեւելեան խնդրի ճիւղերը երևան էին գալիս

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ԶՈՒՄԱՅԱՆՈՒՄ ԵՆ.

Տիֆլիս Բերնարէ կ'արանցուծ.

Այն խանութները, որոնց մէջ դետալուած էր աղի. Բերնարէ կ'արանցուծ, բաղադրած էին մի քանի մասերէ: Առաջին բաժանման մէջ, որը նայում էր մեծ փողոցի վրայ, բանում էին նրա կարողութիւնները, իսկ նրա ետքը օննախնդրում բնակուում էր ինքը տ. Բերնարէ և իւր գեղեցիկութիւնը բանողները: Չը նայելով որ գետ առաւօտեան ժամին ետքին էր, Բերնարէ կ'արանցուծ օտարէն աշխատանքները սկսուած էին: Սոս քան և հինգ աղջիկներ, ոմանք խմբակներով, ոմանք երկեւրու և այլք տառնէին առանձին նստած՝ գլխավոր և անկողն կարում էին: Նրանց մէջ լուռ և մունջ անցուղաւոր էր անում ինքը տիֆլիս Բերնարէ: Սոս մի հասարակ միջհասարակ և համարական դէմքով կիկի էր: Թէպէտ տեսնողը նրան հազիւ քառասուն տարեկան կը կարծէր, բայց իւր քիչ տեսնելից անց էր: Տիֆլիս Բերնարէ անցեալի մասին շատ քիչեր միայն տեսնելու էին ունէին, և

հետզհետէ իբրեւ լուսնական սահմաններէ, Հերցոգ - Բոսնիացիներէ, Մոնտենեգրիայի, Բուլղարներէ, Ռումելիայի, Ալբանիացիներէ և Եգիպտոսի և ուրիշ փոքրիկ, աւելի փոքրիկ խնդիրներէ կերպարանքով, որոնք լիովին կամ կիսատ ու պրուստ լուծուում էին և օրուայ խնդրի շարքից անյետանում:

Որքան ժամանակ է, որ այդ տեսակ խնդիրներ էլ երևան չեն գալիս արեւելքում. միթէ էլ ոչինչ չը մնաց անելու արեւելքում. միթէ Բերլինի կոնգրէսը վերջնականապէս լուծեց արեւելեան խնդիրը և ամեն բան կարգի բերեց և արեւելեան փոքրիկ աղբերը բարեկարգ վիճակի մէջ դրեց. միթէ Բերլինի կոնգրէսում կապած հաշտութեան դաշնագրի ամեն կետերը գործ են դրուել: Ոչ, ամենեւին ոչ:

Եթէ այսօր արեւելքում խնդիրներ չեն երևան գալիս, եթէ եւրոպական մեծ քաղաքականութիւնը արեւելեան խնդրով չէ զբաղուում, այդ միայն այն պատճառով է, որ այժմ նրա պէտքը չէ ըզգացում, այժմ մեծ պետութիւններից իւրաքանչիւրը իւր տեսակետից անլարմար է գտնում նրան լարուցանելու, պահելով նրան աւելի լարմար ժամանակի համար:

Այսօր եւրոպական մեծ քաղաքականութիւնը զբաղուած է գաղթականութեան, կոլոնիալ — խնդրով:

Դա է այսօր տիրապետող քաղաքականութիւնը Եւրոպայում, որի մօտ միւս ամեն բան յետ քաշուած, երկրորդական տեղն է բերում:

այդ քիչերը պատկանում էին վախճանական թուականներէ ան երեսասորդական խմբին, որ իւր կեանքի ամենախառնակ ժամերը անցուցել է Սթրասբուրգի աղբերանում, անուշ գինիներէ և գեղեցիկ աղջիկներէ ընկերակցութեամբ: Պատմում են որ տիկ. Բերնարէ այդ միջոցներում արտասահմանից դեռ նոր էր եկել Կոլլիաս: Նա նշանուոր էր իւր գեղեցիկութեամբ, այդ պատճառով էլ խօսքի գնահատուեցաւ զարգացած ճաշակ ունեցող երկրասարդ գուլիները: Այդ ժամանակ ամենախառնակ տարեալ քէֆերը սարգելում էին միայն տիկ. Բերնարէ համար. ամենազեղեցիկ երգերը երգւում էին նրա ներկայութեամբ և ամենախառնակ գինիներով խմում էին նրա կիսադր: Ինչպէս պատմում են լոգաւորը (ВАННА) շամպանիայով լցնելը, նրա մէջ լողանալը և իւր մարմինը լողացած շամպանիայով իւր երկրպագուներին արեւելքները — առաջին անգամ Կոլլիաս մտցրել տիկ. Բերնարէ: Քէֆերի ժամանակ նրա երկրպագուները շատերը բաժակի փոխարէն նրա օտոմաններով էին գինի խմում: Նա ինքը մի օր գրել է նկարագրում սարգել իւր մի բարեկամուհու հետեւալը.

նում:

Ինչ բան է գաղթականութեան կամ կոլոնիալ խնդիրը: Դա նոր բան չէ: Եւրոպական տէրութիւններն առաջ գնալով իրենց հայրենի երկրով չէին բաւականանում, նրանց հարկաւոր էր և ուրիշ օտար երկիրներ, որտեղ կը կարողանային գաղթականութիւններ հաստատել, որով մարդաշատութեան առաջն առած կը լինէին, որտեղ կը կարողանային իրենց գործարանների և արհեստների արդիւնաբերութիւնները վաճառահանել և այդ օտար երկիրների հարստութիւնները իրենց երկրի օգտին և հարստանալուն ծառայեցնել. բացի այդ մի տէրութիւն հեռու երկիրներում գաղթականութիւններ հաստատելով, իւր միջազգային լարաբերութեանը աւելի ոյժ է տալիս:

Անգլիան, որ համեմատած Հնդկաստանի հետ մի փոքրիկ երկիր է և հազիւ թէ նրա բնակիչների թիւը երեք տասնեակ միլիոնի է հասնում, Հնդկաստանում գաղթականութիւն հաստատելով, այսօր տէր է Հնդկաստանի և իշխում է հարիւր յիսուն միլիոնի փողովորէ վերայ, և անգլիական անապառ հարստութեան աղբիւրը Հնդկաստանն է: Բայց Անգլիան միայն Հնդկաստանով չէ բաւականացել, որտեղ առեւ, որ նա գաղթականութիւններ հաստատած չը լինի, և որ ուղիւստի վերայ ասորես, նա իշխում չը լինի:

Մի ժամանակ կար, երբ եւրոպական տէրութիւնները Անգլիայի գէտ աշխատում էին մըցել այդ գաղթականութիւն հաստատելու

քաղաքականութեան մէջ: Յետոյ կոլոնիաներ հաստատելու միտքը իբրեւ ծանր բեռն տէրութիւնների համար, դատապարտուեցաւ:

Գտնուեցան մարդիկ, որոնք ամեն տեսակ հիմքեր էին բերում ապացուցանելու համար, թէ որքան վնասվում է մի երկիր, որ մի ուրիշ երկրում գաղթականութիւն է հաստատում: Մինչև անգամ կամեցան ապացուցանել, որ Հնդկաստանը Անգլիային օգուտ չէ բերում, չը կամենալով տեսնել, որ Անգլիան անգաղար հարստանում է Հնդկաստանի հաշուով:

Ինչպէս եղաւ, որ այժմ Եւրոպային տիրապետող քաղաքականութիւնը — գաղթականութիւններ հաստատելու խնդիրն է:

1866-ի և 1870-ի պատերազմներից յետոյ եւրոպական մեծ տէրութիւնների գոյութեան կուռի պայմաններն և պահանջներն աւելի ծանրացան:

Մշտական զորքերը, որոնք մի քանի և քանի հինգ տարի առաջ հարիւր հազարներից էր բաղկանում, այժմ կէս միլիոններով է հաշվում: Մի տէրութիւն, զինուորական պետութիւն չէ համարվում այսօր, եթէ նա չունի խաղաղութեան ժամանակ ոտքի վրայ կանգնեցած անքան զօրք, որքան առաջ ունէին բոլոր մեծ պետութիւնները միասին հաշուած: Այս գրութիւնը կարող չէ Եւրոպան տանել, մանաւանդ Փրանսիան, որ 1870-ից յետոյ միշտ զինուորական վերայ է և այդ մասին ստիպուած է հազարի ծախքեր անելու:

Յօթանասուն թուականներից առաջ Փրանսիան տիրապետում էր

Եւրոպայի վերայ, նրա ձայնը ճնշող, վճռող էր, իսկ Անգլիան եւրոպական ցամաքի գործերից հեռու ազատ ուղիւստների վերայ թագաւորում էր: Այդ թուականից յետոյ Փրանսիայի ձայնը Եւրոպայում զրուստ փոխանցեց ընկաւ և Փրանսիայի ներկայացուցիչը միջազգային խնդիրներում կառքի հինգերորդ անիւն էր կազմում, այդ կարելի է լաւ նկատել Բերլինի կոնգրէսում Փրանսիայի ներկայացուցիչ Վադիգտոնի բռնած դիրքից:

Այդ բանը կարող չէր փոխել և Գամբէտտայի պէս մի պետական անձը չէր կարող չը տեսնել նա, որ Փրանսիան միակ Եւրոպային տիրապետող նոր ոյժի, Գերմանիայի առաջ անգոր է:

Գամբէտտան ձեռնարկեց գաղթականութիւն հաստատելու քաղաքականութեանը և շատ լաջող պայմաններում: Նախ որ Բիսմարկը գերմանական նոր կայսերութիւնը աւելի ամուր հիմքերի վերայ դնելու համար խաղաղութեան պէտք ունէր, բնականապէս նա պիտի աշխատէր, որ Փրանսիան Եւրոպայից դուրս զբաղմունք ունենայ, ուստի նա Գամբէտտայի նոր քաղաքականութեան ոչ թէ արդիւնքներ էր գտնում, այլ ամեն կերպ քաջալերում էր. երկրորդ՝ որ Փրանսիան գաղթականութեան խնդրում Անգլիայի հետ հենց այն ժամանակն էր մըցութեան մըտնում, երբ Անգլիական կառավարութեան գլուխը Վադսոնն էր:

Վադսոնի քաղաքականութեան մէջ երկու ուղղութիւն միեւնոց դէմ մըցելով Անգլիային այսօր այն տեղն են հասցրել, որ ամեն

այդ ճանապարհով է փող վատտակում: Գառնաւոր այժմ մեր պատմութեան Տիֆլիս Բերնարէ շարունակում էր իւր լուռ անցուղաւոր կարանոցի մէջ. երբեմն երբեմն էլ խոսակցութեամբ գէպի այս ու այն կարողը դետում էր նրա գործը և զոտնադան նկատողութիւններ անում: Կարողութիւնները ոչ ոք գրեթէ ոչինչ չէր խօսում. բացի այն ժամանակ՝ երբ հարկաւոր էր մի բան հարցնել տիկինը:

Այս միջոցին Բերնարէ աղախինը մըտաւ կարանոցը և յայտնեց տիկինը, որ մի հայ կին ուղում է իրեն տեսնել: Տիֆլիս Բերնարէ դուրս գնաց, Կարողութիւնները սկսան իրենց խօսք ու զրոյց:

Մի րոպէի մէջ կարանոցը նմանուեցաւ զարդի այն դատաստաններից միին, որի վարժապետը բացառաւ է: Ամեն անկիւնից այժմ լսում էին հարց ու պատասխաններ, ծիծաղ, զրքերից և երբեմն էլ կանաչ փոքրիկ հայհոյանքներ, անէծքներ:

Կարանոցի աջ անկիւնի մօտ գտնուող մեծ պատուհանի առաջ դարձեալ միասին նստած էին մեր նախածանօթ երեք կարողութիւնները, Նիւնան, Նիւնոն և Շուշանը և փոքրիկ զրուցատուութեամբ կարում էին իրենց գործը: Նը-

լանց խօսակցութեան առարկան դարձեալ երկուայ գեղեցիկ երիտասարդն էր:

— Լաւ, Նիւնան, եթէ այն աղի աչքը քիչ վրայ չէր, ինչու համար մեր հուրից մտաւ այստեղ և շապիկներ պատուիրեց, կամացուկ խօսում էր Շուշանը:

— Զարմանալի բան ես հարցնում, այդ մարդուն շապիկներ էին հարկաւոր և եկաւ պատուիրեց, ինչու անպատճառ իմ պատճառով պիտի լինէր: Եւ վերջապէս միթէ ես միայնակ եմ այստեղ և ուրիշ աղջիկներ չը կան, որ նրանց պատճառով լինէր:

— Ուրիշ աղջիկներ էլ կան. բայց տես, որ նա միայն քեզ մօտեցաւ և քեզ հետ խօսեց:

— Չեզ հետ էլ խօսեց:

— Ոչ, մեզ հետ միայն քո պատճառաւ խօսեց:

— Գուր էլի՞ սկսեցիք վիճել. մէջ մըտաւ Նիւնոն:

— Ինչ անեմ, չէս տեսնում, Շուշանը ուղում է անպատճառ հաստատել որ այդ երիտասարդը ինձ ուղում է, կէս բարկութեամբ յարեց Նիւնան. չեմ իմանում ինչ է ստիպում նրան միշտ այդ առարկայի վերայ խօսել:

տեղ անյաջողութիւններէ է հան-
դիստ: Գլխաւոր իրեր ազնիւ
և մարգարէ ձգտումներէ տէր ու-
նի իւր սեպհական հայեացքը գոր-
ծերի վերայ, միեւնոյն ժամանակ
իրեն անգլիական առաջին միջո-
տը պէտք է հետեւի անգլիական
տէրութեան առանձին քաղա-
քականութեան, իսկ անգլիական
առանձին քաղաքականութիւնը
— շահախնդրական է և ոչ թէ
մարդասիրական:

Այս պարագաներում Գամբէ-
տան գաղթականութեան խնդրում
Անգլիայի դէմ մըցութեան մըտ-
նելով, առաջին յաջողութիւնը ու-
նեցաւ թունիստում:

Ուսելով Խորթակը բացվում է:
Փրանսիան առաջ գնաց դէպի Կոն-
գո, Մադագասկար, Տոնկին, այժմ
հասել է այնտեղ, որ քիչ է մնում,
որ այդ քաղաքականութեան շնոր-
հիւ Զինաստանի հետ պատերազմ
մտնի:

Եւրոպային տիրապետող ոյժը,
Գերմանիան քնած չէ մնում: Բի-
մարկը Փրանսիային Աֆրիկա և
Ասիա ուղարկելով, ինքն էլ է ու-
ղում իւր բաժինը ստանալ, և իր-
ըն մեծ պետութիւն գաղթակա-
նութեան խնդրում Անգլիայի և
Փրանսիայի դէմ մըցութեան մըտ-
նել: Անգլիան Եւրոպայում խառ-
նուած, Փրանսիան հեռու Ասիա-
յում գրգռուած, Բիմարկը Բոս-
նիային առաջ է բռնում գրանց դէմ
և ինքը առ այժմս բաւականաճում
է Աֆրիկայի հարաւային կողմը մի
անապատ երկրի՝ Անգրա-Պէրու-
նային տիրանալով: Դա դեռ ըս-
կիցքն է:

Առ այժմս այդ գաղթականական
քաղաքականութեան տուած ար-
դիւնքը—խօսքն է:

Փրանսիայիները կամենալով բաշ-
ղաւորացնել տոնկինցիներին իրենց
«լուսաւորութեամբ», գնացին խեղ-
ճերին զարթոյն, կոտորեցին ան-
խրդաբար, և նրանք էլ իրեն ե-
րախտագիտութեան նշան, իրենց
կուլտուրայի մի նշանաւոր ար-
դիւնքին՝ խօսքն են ուղարկել
Փրանսիայ:

Եւ այդ խօսքն Գրանսիայի
շնորհքով է սպառնում այժմս ամ-
բող Ներսիսին:

Ս. Ս.

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

ԻԳԻԻԻՅ գրում են. Մեղանում կեն-
սական պետութիւնը առատ են, չը նա-
յելով գները չեն ինքնու. օրինակ միւսը,
այն 6 1/2 կ, ոչնաւի 7 1/2 կ, տաւարի 6 1/2
կոպ. իւր մարդը տեղական ֆ. 30—
40 կոպ., օրինակ լիւրը 60 կոպ., պա-
նիրը լիւրը 70—75 կոպ., տաւարի
վանի ձուկը 1 ր. 60—80 կոպ., ձուկ
7 հատ 10 կոպ. Պտուղները առատ են,
ինչպէս են ծիրան, խնձոր, սաւոր և այլն
սաստիկ է ժամաւ հոնձը մի շարքով է
որ սկսուել է:

Յուլիսի 5 մի ռուս զինուոր Նարմալի
կողմէ տեղում մի բարձր էր կամենում
վաճառել. հազել հազ մի ընդունով մի
հայի վրայ կարողացաւ վաճառել զե-
նուորն իւր բարձր: Վերջինիս խնդրի
և եթ յաջողուց մի տիկնոջ վրայ ա-
ւելի օգուտով վաճառել: Տիկնոջ մէջ
ծագում է մի միտք—բանալ բարձր
մէջը և տեսնել, արդե՞ք մարդը դու-
լից է թէ ոչ: Եւ բացելիս թնչ տես-
նում—60 հատ հարկւրանոց (6000 ր.)

Տիկնոջ ու վաճառողը մէջ ծագած
վէճի վրայ հաւաքվում են ոստիկան-
ներն ու փողերը նրանց ձեռքից խլում
ու յանձնում ոստիկանութեան. յայտնի
օրինաց հիման վրայ փողերը օրէնքով
կարող է ստանալ 1/2 մարկ (2000 ր.)

ԿՈՐԻՍԻՅ. Յունիս ամսի 20-ին կէս
օրուայ 2 ժամին սաստիկ հեղեղից մեծ
յուսահատութեան մէջ էր Կորինոս ժո-
ղովուրդը. այնպէս որ անսպասելի կայ-
ծակներն և որոտմունքներն սպառնա-
լիքներով կարկուտ թափուցեց Կորինոս
վրայ և փչացրեց դաշտային ցանքերի
մի մասն. նաև ընդհանուր պարտէզ-
ները թթիւ և միւս ծառերն պտուղներն
ու բանջարանոցներն բոցներն խառ-
ոնչարեց. մինչև անգամ վերջիններից
շատերն հիմքով և ծառերով ջրակուլ
եղան: Միեւնոյն աղետը նախընթաց օ-
րերում յունիսի 16-ին պատահեց մեծ-
ձակայ խանձալի գիւղում. այնպէս որ
ամբողջ ցանքերն թէ հացաբոյսերն և
թէ պտուղներն ու բոցներն, նոյնպէս
ոնչարեց, և իրենց աներն առաջին
նեղ փողոցներում գտնուող ցորենների
կամ միւս հացաբոյսերի հորերն և շատ
ընտանի անասուններ ջրի սաստիկ հո-
սանքին զոհ գնացին:

ՂԱՐԱՔԻԻՍԻՅ. Ամեն կողմից ար-
տունքներ ենք լուծւում լրագրողներ միջո-
ցաւ, հեղեղի կարկուտ և երաշտութեան
համար: Մեր կողմերը այդ դժբաղդու-
թիւնից ազատ է, թէև կարկուտ եկաւ
Ղարաքիւսում, բայց ցանքսի նոր դուրս
եկած ժամանակն էր, գրանց էլ չը վը-
նասուց և կրկին նորոգուեցաւ: Այս
տարին ցանքսը այնպիսի առատ հունձ
է խոտանում Փամբակում և Շիրակի
գաւառում, որ ոչ մի տարին չի եղած.
Եթէ դժբաղդութիւն չը պատահէ, եր-
կու շարքովի յետոյ հունձը կը սկսուի
Հացի Փոնտը արժէ 2 կոպ., միւսը ֆ.
6 կոպ., իւրը (կովի կարագ) ֆ. 20 կոպ.,
պանիրը նորը ֆ. 4 կոպ., ձուկ 10 հա-
տը 5 կոպ., մի սալ փայտը երկու
բուր: Չը նայելով ցրտից առաջացած
միտքն այս տարին Ներսիսից բերած
մրգերը անցեալ տարիներից արժան
են ծախվում:

Նոյն տեղից: Այն գիւղացիները որոնք
գալիս են Ղարաքիւսից ոչ հեռու Բընդ-
ձոր կողմէ անտառից փայտ տանե-
լու, շատերը զրկուել են իրանց գոմէշ-
ներից, որոնք մի տեսակ թունաւոր
խոտ ուտելուց հիւանդանում են և ե-
րեք չորս ժամուայ մէջ անշնչանում:
Համարեայ ամեն օր Ղարաքիւսայում
գոմէշ կաշի է ծախվում. այս անգամ
տուրթեան առաջը առնելու ոչ ոք չէ
մտածում: Միակ միջոցը անտառապե-
տից է կտրուած, որ ոչ մի սահմանից
համար չէ տալիս գիւղացուց, բայց
այնտեղից, որտեղ այն թունաւոր բույս
է գտնուում: Ամբողջ օրեր գիւղացիք
անտառապետի տան դռան առաջ լըռ-
նուած ապշում պարսպում են, որ ուրիշ
սահմանի վրայ տալ տոմսով. չը նա-
յելով այս աղբսանքներին՝ գիւղացի-
ներն սպասեցին է տալիս ամբողջ
օրեր, «теперь некуда, утрома можно»
(այժմ ժամանակ չունիմ առաւտը)
ասելով արտաքսում է կանցելուր
դները, այսպէս գիւղացիներին եր-
կու սպասեցին, վերջապէս սոմ-
սովը գրում է միեւնոյն տեղի վրայ:
Գիւղացիները լիտ դառնալ չեն կարող,
որովհետև երկու օր ձանապաղհ են ե-
կել, ստիպուած գնում են յիշույ տեղը,
որ և զրկուել են իրանց գոմէշներից:
Բարեբաղդաբար եղները չեն եկարկ-
ում այդ հիւանդութեանը: Բարեխնամ
իշխանութեան ուղարկութիւնն ենք հը-
րաւելում այս բանի վրայ:

Քաղաքին «Գրեաղնայա» կոչում
միջոցի վրայ գտնվում է Միք. Միլե-
քովի տունը: Այդ տան ներքին նկու-
ղից այնպիսի մի դարձահոտութիւն է

Քաղաքին «Գրեաղնայա» կոչում
միջոցի վրայ գտնվում է Միք. Միլե-
քովի տունը: Այդ տան ներքին նկու-
ղից այնպիսի մի դարձահոտութիւն է

բուրում, որ կարծես հոտած դեղինե-
րով լեցուն է և մոտովն անցնողը
գրեւոր պտտեցնում է: Քաղաքային
Վարչութիւնը լաւ կանչը որ միայն չոր
և ցամաք յայտարարութիւններով չը
բաւականանար, այլ և իւր մարդիկնե-
րից մի քանիսին այդպիսի անկեղծները
հետազոտելու դրէլը, և հարկ եղած
կարգադրութիւնները անէր անմաքու-
թիւնները և աղտեղութիւնները քա-
ղաքի կենդանից հեռացնելու համար:

«ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՎՃՌԻ» ԱՌԹԻՎԻ

Հեռագրային այս տարուայ հարցաբը-
նութիւններից յետոյ խնդրի ծագեցաւ
ուսուցչական ժողովի մէջ, թէ արդեօք
պէտք չէր լինի մի հարցմունք ուղղել
եւրոպայ յարանից ուսում աւարտած 10
երիտասարդներին, թէ ինչով մտադր
էին նրանք երախտահատուց լինել էջ-
միւսմանին և ազգին այն ինքնամեայ
խնամքներն և կրթութեան փոխարէն,
որ վաշեւած էին Հեռագրային յարկի
տակ:

Մեծ եղաւ ուսուցչիներն ինքուրթիւնը,
երբ յունիսի 1-ին պ. տեսուչը, դարձեալ
խորհուրդ կազմելով, կարգաց ուսում-
նաւարտ երիտասարդներն «Ընկերական
վէճում»—մի գեղեցիկ համառօտ գրու-
թիւն, *) որի մէջ նրանք իրենց առա-
ջարկուած հարցմունքին իրեն պատաս-
խան յայտնում էին, թէ միաբան վըճ-
ւած են ի սրտէ ծառայել հայ ազգին
և եկեղեցուց, ուստի և այժմէն իսկ
յօժար են ընդունել եկեղեցական չորս
աստիճան:

Ասացինք—մեծ էր ուսուցչիներն ու-
րախտութիւնն այդ «Ընկերական վէճում»
առթիւ: Նրանք թէ ինչպիսիք գիտելի երի-
տասարդներն աղին տարածութիւնը,
բայց այլ էր մտերմական խօսակցու-
թիւնից իմանալ այդ և այլ—մի թղթի
մէջ ամենքի ստորագրութեամբ որոշ
արտայայտուած տեսնել նրանց վերջ-
նական համոզմունքն ու կամքը:

Ցանկ ուսանողները ընկերական վը-
ճուրդ տարածութիւն էին միայն 8 անձներ.
իններեքը սպասում էր ծնողների հա-
մաձայնութեան, իսկ տասներորդն ըն-
տանիկան պատճառներով արգելուած
էր, զէլ չառ. այժմ, մասնակցելու ըն-
կերներն որոշում:

Գրեւոր չէր այդ երիտասարդներին
սահմանել վերոյիշեալ վէճում և կա-
պուլի դրամով աղգի տուչն: Նրանք
շատ անգամ գիւղերին անցկացրին և
և տքնեցան առաջ քան մի վերջնա-
կան խօսք տալին: Եւ այդ շատ բնա-
կան է:

Բախտաւորեղը և թիթեւմիտ մար-

դիկ միայն կարող են առանց երկար
խորհելու նետուել մի ուր և է կենսա-
կան ասպարէզի վրայ. իսկ ուր որ
ազնիւ և զգաստ է, ուր որ կեանքի մէջ
մտնելիս սուրբ սրտով է կամենում ծա-
ռայել մի որոշ նպատակին,—նա հազար
անգամ կը յայտնի իւր ոյժերն, հարկ
կ'առնէ արտաքին հանգամանքները,
լաւ կը մտածէ յանձն առնելու պարտ-
քերի վրայ—և ապա թէ կ'որոշէ իւր
ասպարէզ կոչումը:

Գալով Հեռագրային երիտասարդներին,
նրանք ինքնամեայ կրթութեամբ քաջ
ձեռնհաս էին հասկանալու, թէ մի ու-
սումնական մարդու համար եկեղեցա-
կան կոչումը շատ առաւել ծանր է,
քան թէ մի ուր որ ուրիշ ասպարէզ ու
պաշտօն: Ինչ ուրիշ ասպարէզ էլ ընա-
րես սկզբում, հիշալ է յետ քաշուել նը-
րանց, հիշալ որ տեսնես, թէ հայրու-
նեղը և համոզմունքները կամ թէ ար-
տաքին պայմաններն արդեւք են քեզ
յարատեւ մնալու նրա վրայ:

Բոլորովին տարբեր է ուրիշներից և.
կեղեցական կոչումը: Չ'նայելով որ դա
մի բարեխնդր, մարդը և ինչպիսիական
ձգտումներ ունեցող մարդու համար
ամենափոքարն է բոլորից,—այս էլ
կայ, և սն է գլխաւոր խոչընդոտը, որ
մի անգամ հոգեւոր կոչումն ընդունե-
լուց յետոյ յետ դառնալն արդէն ան-
հնարն է, վերադարձի կամուրջը խո-
տովում է:

Կրօնական եռանդով զինուած մի
մարդ թիթեւ առանց վերադարձի ցան-
կութեան էլ զինանայ հոգեւոր կոչմանը
ի բնէ յատուկ բեռն. բայց ընչպէս
համբերէ նա իշխանաւորներն անխնդ
եկեղեցու և կոմայական հաճոյքին
Ահա մի խնդիր:

Վերջին տասն տարիներում մեր բո-
լոր ազգը վրայ էր, թէ Բնչ անդուն
հայաժանք էին կրում խեղճով, ու-
մամբ և բարի վարքով իրենց կոչմանը
պատիւ ու դարձ հանդիսացող կրօնա-
ւորները, եթէ չ'առնէր հոգեւոր իշխա-
նութիւնը, զէլ մի ծանօթ անհայտաց,
որն կամքը, ակնարկն անգամ օրէք
էր մեծ և փոքր եկեղեցականների հա-
մար... Այս նշանաւոր անհայտ վար-
մունքը—անհայտը որն նմաններն ցան-
կալի չէ որ կրկին երեսան դան մի ե-
կեղեցական մթնոլորտի մէջ,—ամբողջ
ինն տարի և մօտոյ տեսնում էին ձե-
մարտին ուսանողներն և ստան էին ի-
մարտիք, յիշողութեան դառնալ սրտով
կուրծիք, բայց ընչպէս զիջ ձգեմք և
հանդուրժեմք այսպիսի և կամ դառ
նման մեծաւորներն այլանդակ բռնու-
ման համար:

*) Ցանկալի է որ դա հրատարակուի
«Արարատ» մէջ:

—Ի՛հ, լաւ, Կլեմ. Զմարտան տաս,
եթէ այդ տղան քեզ ոգեւոր լինի չիս
դնալ, հարցրեց Նինոն.

Նինոնն ոչինչ չը պատասխանեց:

—Բեզ հետ չիմ, ինչո՞ւ չես պատա-
խանում, կրկին խօսեց Նինոն և կարը
թողնելով սեւեռից աչքերը Նիկայի
վրայ:

—Իմ գլխի տէքը ես չիմ, որ գնամ
կամ չը գնամ, այդ իմ ծնողների գոր-
ծին է, պատասխանեց նա:

—Իսկ եթէ նրանք համաձայնուելու
չեն կերթնա:

—Ինչու չէ, կամուրջով պատասխանեց
Նինոն և ժպտաց:

—Ա՛, օրեմն դու սկսել ես նրան
սիրել:

—Այնպէս երիտասարդին ո՞վ չի սիրել,
նկատեց Նուշան:

—Ճշմարէտ չէ, սկսել ես սիրել, կը-
րկին հարցրեց Նինոն:

—Այո, այո, սկսել եմ սիրել, իբր թէ
բարկացած՝ պատասխանեց Նիկան,
բայց նրա յանկարծակի շառագունելը
յայտնի սպառնացնում էր, որ օրեւոր
անտարբեր չէր դէպի գեղեցիկ երիտա-
սարդը:

Համախոտութիւնը, որ այնքան զօրեղ

կերպով կապանքներ է դնում սրտիկն
աղջկայ բերանին, միշտ անգոր է գըտ-
նուել նրա սիրտը շղթայու համար:
Ի՛ գուր միամիտ խնամակալները օրտի
անմեղութիւնը չափում են նրա բերանի
լուծութեամբ: Այդ լուծութիւնը շատ ան-
գամ աւելի է խօսում, քան լեզուն, որ
նրան հնազանդելու է միայն ցաւալին
այն է՝ որ շատ քիչերն են ըմբռնում
լուծութեան խօսքը: Նիկան, չը նայելով
իւր լուսկացութեան, Զմարտի որ սիրել
էր սիրել գեղեցիկ երիտասարդին: Առա-
ջին անգամից իսկ՝ երբ այդու մէջ նրա
հայեացքը հանդիպեցաւ երիտասարդի
հայեացքին և նրանից հեռացաւ, մի ան-
ժամօթ անհանգստութիւն պարբերեց
նրա սիրտը: Ինչ զգացում էր այդ, նա
չը գիտէր, բայց կը ցանկար որ այդ
հայեացքը կրկին պատահէ իրեն, մի-
այն այնպէս որ ուրիշները այդ չը նկա-
տէին, որ նոյն իսկ երիտասարդը այդ
չը հասկանար: Հինց այդ րոպէից սկը-
սած նա անուշադիր էր իւր ընկերու-
հներն խօսակցութեան. և միայն այն
ժամանակն էր մտադրութեամբ լուծ
նրանց, երբ խօսքը գտնուում էր գեղե-
ցիկ երիտասարդի վրայ:

Ինչէլ իսկ երբ նա մտաւ կարանցը

շապիքներ պատուիրելու համար, և
մօտեցաւ իրեն հետ խօսալու, Նիկան
սաստիկ շառագունեցաւ, նրա սիրտը
սկսեց անհանգստութեամբ տրոփել: Այդ
բերան նկատեցին իւր ընկերուհիները
և սկսան ծիծաղել, նրանք այդ վերա-
գրում էին միայն նրա ամօթխածու-
թեան, որը միշտ ծաղրում էին: Իսկ
այս գիշեր նա մինչև անգամ շատ ան-
հանգստ քնեց, իւր երազներում յա-
ճախ տեսնում էր գեղեցիկ երիտասար-
դին և իսկաւում էր նրանից: Անմեղ
սիրտը սկսել էր խաղալիք դառնալ սի-
րոյ անդրանիկ հարուածին...

(Կը շարունակուի)

ԱՐՄԵՆԱՅԻ (Երեւ) 25 յունիս. Այս
անգամ տեղական երկաթ. դարձող
հարցաքննութիւնները բաւական յաջող
կերպով անցան շնորհիւ ուսուցչի պ.
Մալումեանի և ուսուցչուհի օր. Նար-
բեկեանի ջանասիրութեան և նրանց
օրինակելի հրատարակութեան դէպի
մատակարար սերունդը: Ահա երկրորդ
տարեդարձն է գնում, որ յարգելի օ-

րիորդը վարում է իւր տաննաճած պաշ-
տօնը և այժմ նրա համեստ գործու-
նեղութեան օգտակար պտուղները վայել-
ում մեր դեռահաս մանուկները. իւր
անկեղծ պաշտօնավարութեան առաջի
քայլակովից օր. Նարբեկեանը գրաւեց
սոսաւա գնահատողների անհուն հա-
մակութիւնը, սակայն, ընդհանրապէս
ասելով, մեր ժողովուրդը մի տարբը-
նակ ստանաւարութեամբ է վերաբե-
նում դէպի այսպիսի գործիչները, որոնք
անձնատեղ լինելով աղքատի լուսա-
ւորութեան հրեշտակ գործին միշտ կա-
րօտ են լինում քաղաքներէս հա-
տարակութեան կողմից. իսկ յարգելի
ուսուցչուհին «ըստ գործոց խրոց» ե-
րախտաւարութեան և խորին շնոր-
հակարեաց անպայման արժանի էր:
Կեղծ աղքատիւութեան զաղաւարտով
ողեւորում և սնապարծութիւնից
զրկուած մեր քաղաքի հայերը մեծա-
մասամբ գործմանը անձնաւարտա-
համբ էր հրատարակու ինքնակոչ աղ-
քաւորներն են հանդիսանում, տախտիկ
յօգուտ ազգի ոչինչ չարած, աղքատի
զանձաբանի մէջ մի լուծույ չգաւած:
Կան ի հարկէ պատկաւելի անձնաւո-
րութիւններ թէ ծնողից և թէ երե-
տասարդներից, որոնք սակաւաթիւ բա-
ցաւորութիւն են կազմում խոր թմբու-
թեամբ մէջ ընկնում մեր քաղաքայի-
նեքի շարքում:

Մամոնի եռանդուն ջատագովներ լի-
նելով և ի բնուստ խորթ և մայրե-
նաբար մարդիկ, առաւելիս անձնա-

ւորութեան մէջ պաշտում են ոչ թէ
նրա մարդկութիւնը, նրա մարդկա-
կին պատիւը ու արժանաւորութիւնը,
այլ միայն նրա արտաքին պարագայ-
ները. և դա է զրկուող պատճառը որ
մեր տեղական գործերի մէջ մի հա-
րաւոր խօսքով գրեթէ ամեն բան կա-
տարվում է. բայց արդեօք Կրօնուր մի
մայի թիւի չափ դո՛ւնէ՞ք է իւր անձ-
նական շահերը յօգուտ աղքատ և հաս-
տակութեան, ամենին ոչ: Նա կը ձգա-
րի ձեռք վրայ, եթէ մի ակնաբերու-
թիւն անգամ անէք դա մասին: Աս-
կայն նրա հիւնադրութիւնը այստեղ
հայերի մէջ անկողնակալի է և ինքն
իրեն կոչում է յաղագասէր և հայրենա-
սէր:

Չգրեւի անախառնութիւն, անհոն
խառնաւարտութիւն, Տ՛՛՛ր Աստուած,
որ տեղեւոյ հայերը վերջապէս մի փո-
քը գտնէ գնահատելի մարդկային
բուն արժանաւորութիւնները և առանց
կեղծելու նային իսկութեան և Զմար-
տութեան վրայ և առանց յոգեւոյ հա-
նելու և հատաչանքներ արձակելու
գործի մէջ ապացուցանել իրենց հա-
մակութիւնը: Այն ժամանակ մեր քա-
ղաքը կրթական հոգեւոր խոր թմբու-
թեամբ մէջ ընկնում էր և ինչ գուր չէ՞ք
ապրում:

Թիւն
նեկ
Իւր
ընտ
կապ
մար
Իւր
քաշ
բար
վար

[illegible]

